

PERSBERICHT

Tijdschrift *de AS* bestaat veertig jaar

Met de recent verschenen editie over de anarchist en sociaalhistoricus Rudolf de Jong heeft het tijdschrift *de AS* zijn veertigste jaargang afgerond. Op het in 1898 door Domela Nieuwenhuis opgerichte *De Vrije Socialist* na, heeft geen enkel anarchistisch blad in Nederland het zo lang volgehouden.

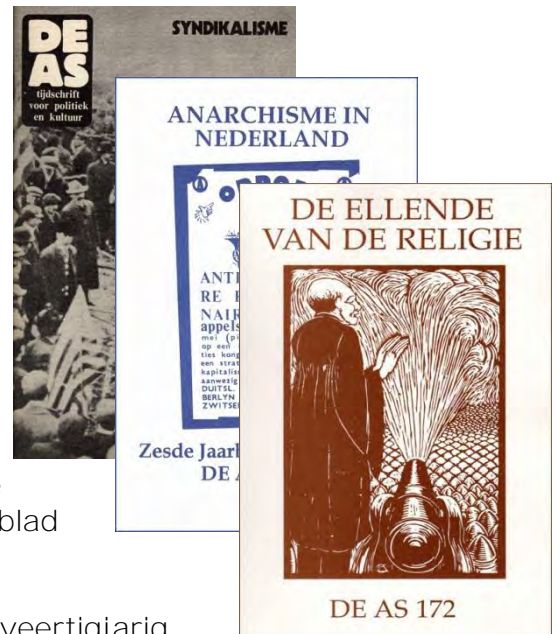
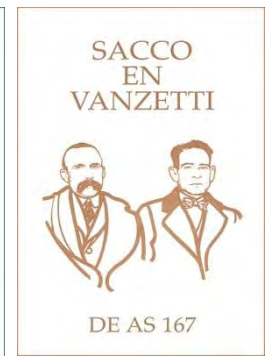
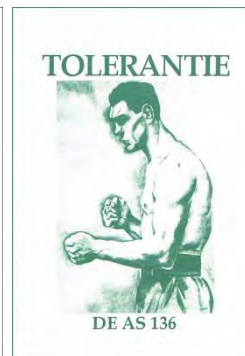
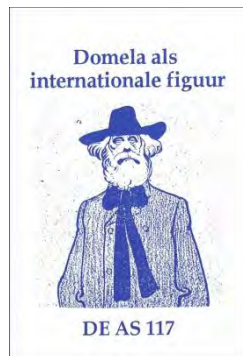
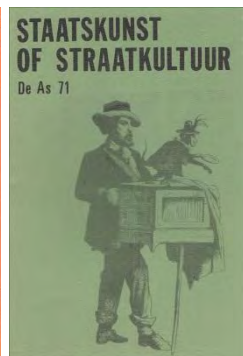
Op 15 februari 2013 viert de redactie van *de AS* het veertigjarig bestaan met een bescheiden symposium in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. Tijdens deze bijeenkomst zal onder andere Nederlands bekendste nog levende anarchist, Roel van Duijn, een lezing geven.

Na de oprichting van *de AS* door redacteur Hans Ramaer en uitgever Boudewijn Chorus in december 1972 beleefde het tijdschrift jaren van bloei, met oplagen van zo'n 2.500 exemplaren. Begin jaren '90 kwam de kentering. Tegenwoordig ligt de oplage van het papieren blad op 600. Digitaal (website en weblog) trekt *de AS* echter een veelvoud aan lezers.

Het aantal nog in Nederland verschijnende tijdschriften over politiek en cultuur is tegenwoordig op twee handen te tellen. In een terugblik in de nieuwe editie schrijft Ramaer dat ook het lezerspubliek van *de AS* ongetwijfeld vergrijst, evenals de redactie: van veelal twintigers en dertigers toen naar vijftigers en zestigers nu. Toch wil de redactie van *de AS* het tijdschrift in stand houden en daarmee de inspiratie die het anarchisme kan bieden levend houden.

In de bijlage vindt u informatie over het tijdschrift: een terugblik op de geschiedenis van het tijdschrift, een overzicht van de verschenen edities, het huidige colofon en een reeks afgebeelde covers. Ook het programma van de jubileumbijeenkomst van 15 februari treft u aan in de bijlage.

Contact en nadere informatie: Hans Ramaer, tel. 010-422 43 31 of Boudewijn Chorus, tel. 073-623 80 77.
Website de AS: www.tijdschrift-de-as.nl Weblog: <http://libertaireorde.wordpress.com>

Met dit nummer maakt *de AS* veertig jaargangen rond. Die 180 nummers hebben zo'n 8400 bladzijden tekst opgeleverd. Een boekenplank vol. In die veertig jaar ontvielen ons vier redacteuren (Anton Constandse, Wim van Dooren, Arthur Mendes-George en Simon Radius) en maakten een tiental anderen (Machteld Bakker, Marli Huijjer, Judith Metz, Lenicka Roozendaal, André Bons, Cees Bronsveld, Freek Kallenberg, Peter Lanser, Bas Moreel, Sies van Raaij en Siebe Thissen) voor kortere of langere tijd deel uit van de redactie. En van de huidige redactie van twaalf mensen (Boudewijn Chorus, Marius de Geus, Arie Hazekamp, Thom Holterman, Rudolf de Jong, Jaap van der Laan, Wim de Lobel, André de Raaij, Hans Ramaer, Martin Smit, Rymke Wiersma, Hanneke Willemse) is bijna de helft al vanaf de eerste jaargang redacteur.

Op het in 1898 door Domela opgerichte *De Vrije Socialist* na, heeft geen enkel anarchistisch blad in Nederland het zo lang volgehouden. Hoe is *de AS* al die tijd overeind gebleven? Want tegenover het onverwachte succes in de beginperiode, met midden jaren zeventig zelfs oplagen van tussen de 2000 en 3000 exemplaren, staat het afkalvende aantal lezers vanaf het begin van de jaren negentig. Nu lezen zo'n 500 tot 600 mensen het papieren tijdschrift. Digitaal (website en weblog) trekt *de AS* daarnaast de laatste jaren nog een groeiend aantal belangstellenden. Zonder twijfel echter vergrijsst het lezerspubliek, zoals ook de redactie in veertig jaar is vergrijsd: van veelal twintigers en dertigers toen naar merendeels vijftigers en zestigers nu. In nummer 100 van eind 1992, schreef ik dat stabiele functioneren toe aan het feit dat het steeds een tijdschrift is geweest van een gezelschap vrienden en geestverwanten, dat bleef bestaan omdat we er zelf zoveel plezier aan beleefden. Dat geldt twintig jaar nadien nog onverkort, maar mogelijk speelde daarbij nog een andere factor een rol. Dat is de

ruimte die de redacteuren elkaar gunden, waardoor er binnen de redactie nooit heftige conflicten ontstonden. Zo raakten enkele redacteuren in de jaren negentig nogal onder de indruk van het Franse differentiedenken en zeker van de filosoof Foucault. Die interesse resulteerde in *De beëindiging van het anarchisme* (nr. 109/110), een nummer dat ook buiten de eigen kring veel waardering kreeg.

In de jaren zestig bracht de Engelse anarchist Colin Ward het tijdschrift *Anarchy* uit. Dit maandblad kenmerkte zich niet alleen onder het handige formaat en de keuze voor thema-nummers, maar was ook aantrekkelijk vanwege een verfrissend ondogmatisch soort anarchisme, dat het blad bepleitte en wel 'pragmatisch anarchisme' genoemd werd. Zo'n blad bestond niet in Nederland. Daarom besloot ik in 1972 te proberen in dat gemis te voorzien en werd *de AS* geboren. Boudewijn Chorus ondersteunde als uitgever mijn initiatief. Bovendien werd hij mederedacteur, evenals Wim de Lobel, Rudolf de Jong, Simon Radius en Arthur Mendes-George. Enkele maanden erna traden ook 'grand old man van het anarchisme' Anton Constandse en Thom Holterman toe tot de redactie. En vanaf het eerste nummer dat eind 1972 verscheen, ben ik eindredacteur geweest.

Achteraf heeft Constandse als primus inter pares onmiskenbaar zijn stempel gedrukt op het tijdschrift, niet alleen op de twaalf jaargangen dat hij mederedacteur was, maar ook – indirect – op de latere jaargangen. En nog regelmatig missen we hem, niet in het minst omdat hij als bijna vanzelfsprekend het openingsartikel schreef, waarin het thema van het desbetreffende nummer in een breed, vaak ook historisch, kader werd geplaatst.

Van begin af aan hebben we de opvatting dat er zoiets als een 'zuiver anarchisme' kan bestaan, verworpen. Na vijf jaargangen constateerden we in een redactioneel commentaar dat dat een absolutistische – en dus een anti-anarchistische – gedachte is. Die afkeer van

rechtlijnigheid bracht Constandse tot een realistisch ideaal dat hij soms als reformistisch anarchisme omschreef en dat we in *de AS* pragmatisch anarchisme noemden. Deze opvatting van anarchisme kenmerkt zich door niet de anarchistische utopie na te streven, zoals het merendeel van de anarchisten in het verleden deed, maar door het bepleiten van het steeds weer zo anarchistisch mogelijk handelen in de hedendaagse samenleving. Als pragmatische anarchisten hebben we dan ook onderkend dat een libertaire maatschappij niet op een manier en evenmin in één keer tot stand kan komen, maar slechts van stap tot stap. Daarom ook hebben we de sociale verworvenheden van de verzorgingsstaat verdedigd (nr. 53: *De staat van verzorging*) en gepleit voor een individueel basisinkomen (nr. 94: *Het labyrint van de vrijheid*). Samen met de liberale grondrechten vormen deze immers de minimaal noodzakelijke voorwaarden om een libertaire samenleving te realiseren.

Overigens is voor dat pragmatische anarchisme niet alleen het doel – beter gezegd de stappen die daartoe (kunnen) leiden – doorslaggevend, maar zijn ook de middelen dat. Het draait met andere woorden dus telkens om de vraag welke doelen nu geëigend zijn om uiteindelijk een libertaire samenleving te verwerkelijken, waarbij die middelen weer per situatie kunnen verschillen. Dat basisbeginsel, dat het anarchisme scherp onderscheidt van de sociaaldemocratie en van het marxisme, is natuurlijk verre van nieuw. We vinden het al bij de vooroorlogse Nederlandse anarchosocialisten, die principieel en praktisch, het gebruik van geweldloze middelen in de strijd tegen staat en kapitaal propageerden. Het is nu eenmaal onmogelijk – zo zei de anarchosocialiste Clara Wichmann – een geweldloze en vrijheidslievende samenleving te realiseren door middel van dwang en geweld.

Al die jaren is veel aandacht besteed aan de historie van het anarchisme en dan met name

aan levensbeschrijvingen. Alle aartsvaders – Godwin, Stirner, Proudhon, Bakoenin en Kropotkin – passeerden de revue en ook vele latere anarchisten, ik noem hier slechts de Duitsers Landauer en Mühsam, kwamen aan bod in biografische nummers. Ook nummer 89 (*Onder anarchisten*) en nummer 85 (*Anarcha-feminisme*) kunnen tot die categorie gerekend worden. Evenmin werden hedendaagse anarchisten als Bookchin en Illich (beiden overigens inmiddels overleden) vergeten. En dan waren er de nummers over het anarchisme in Nederland: Provo, christenanarchisten, Ferdinand Domela Nieuwenhuis, Clara Wichmann, Bart de Ligt, Kees Boeke, Anton Constandse, Arthur Lehnig, Wim van Dooren, Wim de Lobel, Atalanta en Rudolf de Jong. Tot dit rijtje behoren zeker de twee nummers (nr. 151 en nr. 158) over Nederlandse anarchisten in de tijd van fascisme en bezetting, de periode 1933-1945, die ook buiten anarchistische kring de aandacht trokken.

Bij de start kreeg *de AS* de ondertitel 'tijdschrift voor politiek en cultuur' mee. Dat wekte soms verwarring , omdat in de jaren zeventigcultuur door velen gezien werd als een synoniem voor kunst. Vandaar dat we in 1974 voor de ondertitel 'anarcho-socialisties tijdschrift' (in de toen bij links gangbare spelling) kozen. Daarmee brachten we tot uitdrukking dat de toen enigszins vergeten anarchosocialisten Clara Wichmann en Bart de Ligt een belangrijke bron van inspiratie voor ons waren, niet in de laatste plaats omdat ze het anarchisme als een cultuurfilosofie opgevat hadden. Inmiddels zijn beiden – en ook anderen rond het prachtige vooroorlogse blad *Beëindiging* – deels herontdekt, vooral dankzij de Duitse wetenschapper Gernot Jochheim met zijn standaardwerk *De Wapens Neder* (1977) over de theorieontwikkeling van geweldloos verzet. In 1986 veranderden we de ondertitel in het minder specifieke 'anarchistisch tijdschrift'.

Overigens is de aandacht voor kunst één van de constanten in de geschiedenis van *de AS*. Het begon bij *Kunst & anarchie* (nr. 48) en eindigde twaalf kunstnummers verder bij

Cinema anarchistica (nr. 159/160). Er was veel belangstelling voor deze kunstnummers, met als absolute hoogtepunten de nummers *Poëzie als ordeverstoring* (nr. 114) en *Jazz* (nr. 147).

4

In de beginjaren van *de AS* werd hier en daar gedacht dat de naam van het tijdschrift een afkorting was van De Anarcho-Syndicalist (in plaats van De Anarcho-Socialist). Waarschijnlijk kwam dat misverstand in de wereld omdat – heel toevallig! – het thema van het eerste nummer ‘syndicalisme’ was en misschien ook omdat enkele redacteuren sympathie voor het syndicalisme werd toegerekend. *De AS* was dus weliswaar niet syndicalistisch of anarchosyndicalistisch, maar toch rekende de redactie die eerste jaren wel op een verdere radicalisering van de (linkse) arbeidersbeweging en op meer aandacht voor arbeiderszelfbeheer. Hoewel we deze min of meer ‘arbeideristische’ visie na enkele jaren verlieten (en we ons tegelijk ontteden van het tot dan veelvuldig gebruikte marxistische jargon), bleef ons ideaal van een vrije samenleving onveranderd.

Inmiddels huldigen we de mening dat de toekomst van het anarchisme grotendeels afhankelijk is van een cultuuromslag, een mentaliteitsverandering waarbij mensen zich losmaken van het machtsdenken en de bestaande hiërarchische en bureaucratische structuren (zie nr. 125: *Disciplineren*). Het gaat nu om het versterken van een tegencultuur, om het verbreiden van vrijheidlievende normen en waarden, kortom om een *Tegenethiek* (nr. 82).

Hoe onze opvattingen zich op dat vlak de afgelopen decennia hebben ontwikkeld, blijkt wellicht het duidelijkst uit ons denken over de staat. In een discussie met de redactie in nummer 3 (*Anarchisme vandaag*) werd het door Roel van Duijn voorgestelde begrip ‘zachte staat’ nog weggehoond, maar een paar jaar later al maakten de lezers kennis met het begrip ‘libertaire staat’, dat, positief, omschreven werd als een vermaatschappe-

lijkte staat (nr. 35: *Anarchisten en de staat*). En in nummer 66 (*Een libertaire staat?*) verscheen een pleidooi om binnen de anarchistische theorievorming ruimte te scheppen voor een libertaire tegenhanger van de staat zoals we die kennen: de dominante staat.

5

Een redactie die voor themanummers kiest, die slechts een paar keer per jaar verschijnen, weet dat het onmogelijk is om snel op actuele gebeurtenissen te reageren. Zo kon het gebeuren dat er een nummer over *Proudhon* (nr. 39/40) op de pers lag, terwijl op dat moment – eind 1979 – een conflict tussen Iran en de VS escaleerde. Ook tijdens de eerste Golfoorlog van begin 1991 en na de aanslagen van 11 september 2001 wekten we ongewild misschien de indruk dat het wereldgebeuren ons niet raakt. En eveneens was dat het geval toen Nederland op zijn kop stond na de schokkende moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh.

Daarom waren we steeds gedwongen ons te richten op de achtergronden van politieke, sociale en economische ontwikkelingen en daarop vanuit een anarchistische optiek commentaar te leveren. Voorbeelden van die aanpak waren de nummers over de burgeroorlog in Joegoslavië (nr. 99: *Sarajevo*), over migratie (nr. 102: *Nederland immigratieland*), over het postcommunistische Rusland (nr. 111: *Voorheen Sovjet-Unie*), over globalisering (nr. 137: *Gloobaal*), en over economische crisis (nr. 169/170: *Kapitalisme: van crisis naar crisis*).

Een van de rode draden in de veertig jaargangen van *de AS* is de kritische beschouwing van de taboes van (radicaal) links. En wie terugblijkt kan constateren dat we daarbij soms vooruitliepen op opinies die later in bredere kring aanvaard raakten. Zo was het eind jaren zeventig nog bijna een gotspe om kritiek te hebben op ontwikkelingshulp. Dat was voorbehouden aan rechtse conservatieven, maar in nummer 32 zetten we daar grote vraagtekens bij, nadat we vaststelden dat bijna alle steun aan de Derde Wereld in de zakken van de multinationale ondernemin-

40 JAAR TIJDSCHRIFT DE AS Jubileumbijeenkomst

Ter gelegenheid van het 40 jarig bestaan organiseert *de AS* voor haar lezers een feestelijke bijeenkomst op vrijdagmiddag 15 februari 2013 in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), Cruquiusweg 31, Amsterdam (Oost). Deze locatie is eenvoudig te bereiken met bus 22, zowel vanaf Centraal Station en Muiderpoort als vanaf Zuid of Amstel.

Programma

13.30 uur: inloop

14.00 uur: opening van de bijeenkomst

14.05 uur: korte terugblik op 40 jaar *de AS* door Rudolf de Jong (*AS*-redacteur)

14.15 uur: lezing door Roel van Duijn over de herleving van het anarchisme als politieke beweging in de jaren zestig en zeventig

14.35 uur: gelegenheid tot discussie met de spreker

14.45 uur: muzikaal intermezzo door de Atalanta's (freejazz)

14.55 uur: lezing door Roger Jacobs (Belgie) over het verband tussen ‘kleine’ en ‘grote’ verhalen binnen het anarchistische perspectief

15.20 uur: gelegenheid tot discussie met de spreker.

15.30 uur: pauze; onder meer gelegenheid om te spreken met *AS*-redacteuren (koffie en thee worden geserveerd)

15.55 uur: lezing door Weia Reinboud over anarchisme en vrijheid

16.15 uur: gelegenheid tot discussie met de spreker

16.25 uur: muzikaal intermezzo door het Trias Poetica (protestliederen)

16.50 uur: afsluiten van de bijeenkomst door Boudewijn Chorus (*AS*-redacteur / medeoprichter)

17.00 uur: gelegenheid tot napraten (hapjes en drankjes worden geserveerd)

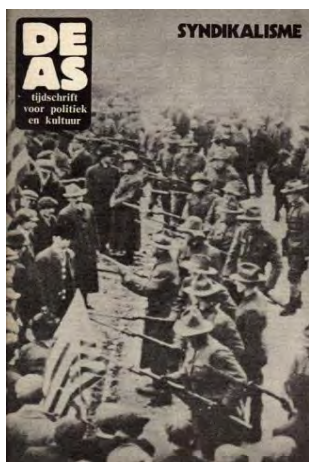
18.00 uur: einde van de bijeenkomst; het IISG-gebouw wordt om die tijd gesloten.

De toegang is vrij; donaties zijn echter zeer gewenst!

gen terecht kwam. En in nummer 65 (*Nationalisme & bevrijdingsbewegingen*) schreef Rudolf de Jong dat de vijanden van onze vijanden nog niet onze vrienden zijn. Het was een pleidooi voor een kritisch beschouwen van de bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld. Nu, decennia later, hebben de solidariteitsbewegingen zich dat soort kritiek wel degelijk aangetrokken. En wie weet kan ooit datzelfde gezegd worden over de sympathisanten van de Palestijnse organisaties op de Westoever en in Gaza. In ieder geval heeft geen aflevering van *de AS* zoveel beroering teweeg gebracht als nummer 97 over Israël. Drie afleveringen wil ik nog speciaal noemen. De eerste is nummer 172 over *De ellende van de religie*. Het was een mooi, maar niet opzienbarend nummer met misschien zelfs voorspelbare kritiek op het christendom en de islam. Toch werd het – onverwacht – heel goed verkocht. De tweede is nummer 36 over

Europa. Het verscheen eind 1978, maar wie het (her)leest zal verrast zijn hoe actueel die aflevering nog altijd is, met name over de sleutelrol die Duitsland in de Europese eenwording speelt. De derde is nummer 38 over *Bedrog*. Het was een slecht verkochte aflevering, maar toch een van de opmerkelijkste. Het nummer gaat over de verwildering van het kapitalisme, over de fraude en corruptie binnen de bestuurderskaste, die eind jaren 70 aan de oppervlakte begon te komen en waarvan de Lockheed-affaire (die in nr. 20: *Monarchie en Oranje* aan de orde kwam) een voorbode was geweest. Diezelfde bestuurders klagen nu over het verval van normen en waarden, over calculerende burgers, terwijl ze toen zelf het voorbeeld gaven. Later (nr. 77: *De verwording van rechts*) hebben we er opnieuw aandacht aan besteed. En zonder twijfel zal dat thema nog weer terugkeren. *Hans Ramaer (eindredacteur)*

de AS 1, december 1972

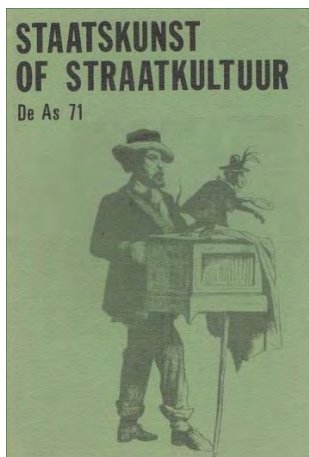
de AS 6, december 1973

de AS 20, april 1976

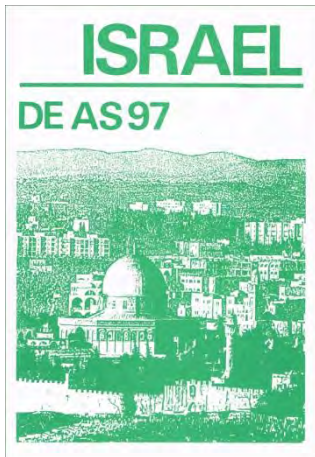
de AS 67, september 1984

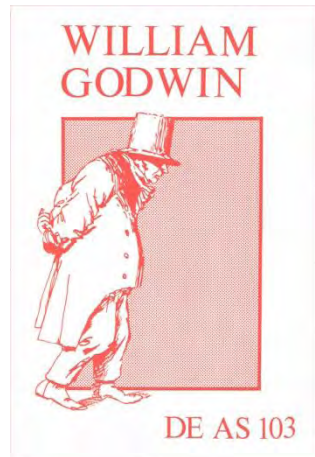
de AS 71, september 1985

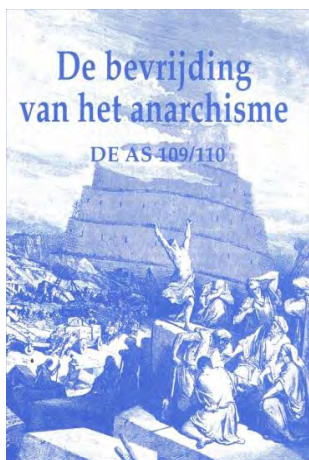
de AS 82, juni 1988

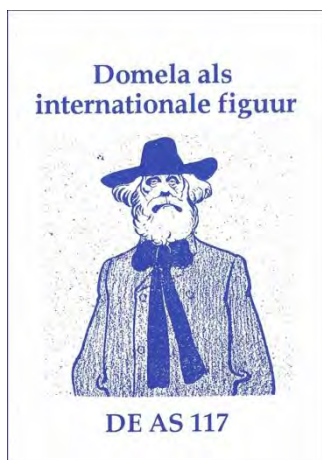
de AS 97, maart 1992

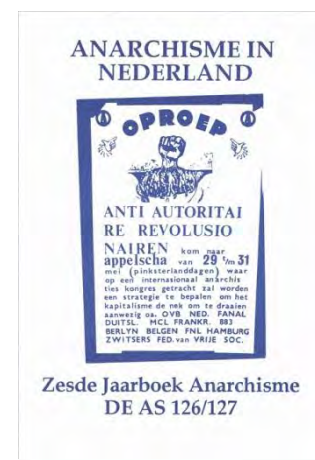
de AS 103, zomer 1993

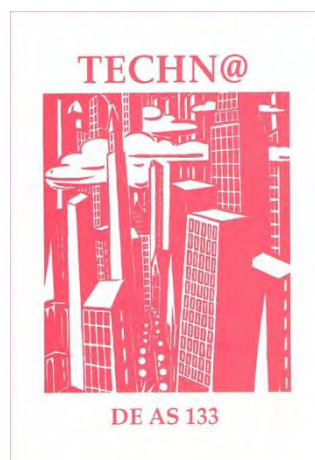
de AS 109/110, voorjaar 1995

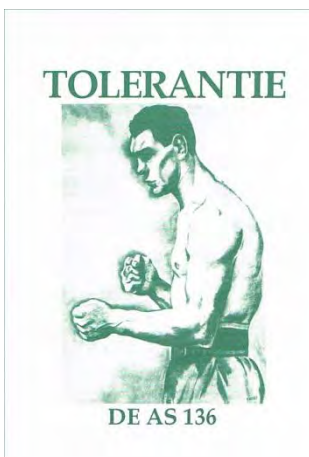
de AS 117, winter 1997

de AS 126/127, zomer 1999

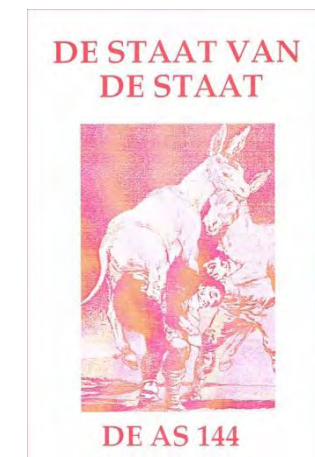
de AS 133, voorjaar 2001

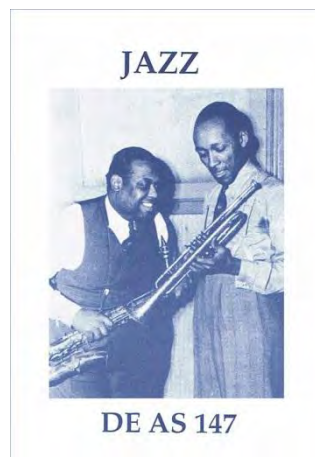
de AS 136, najaar 2001

de AS 140, najaar 2002

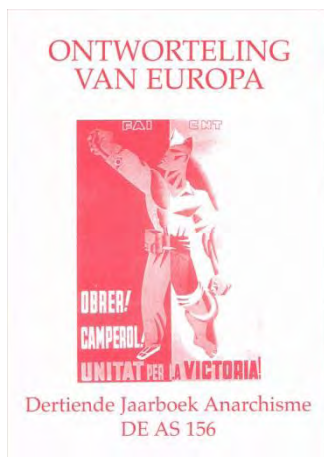

de AS 144, winter 2003

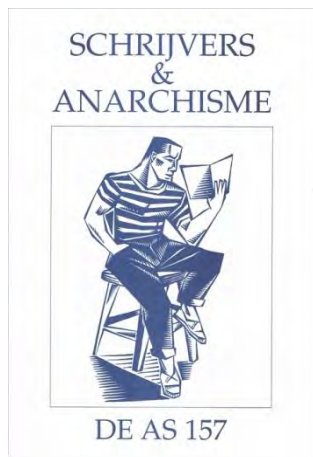

de AS 147, najaar 2004

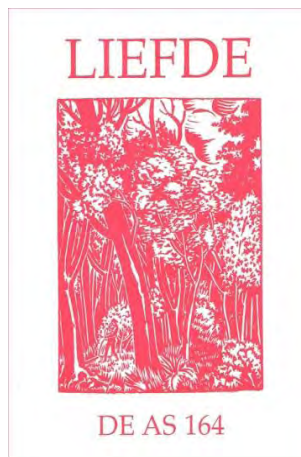

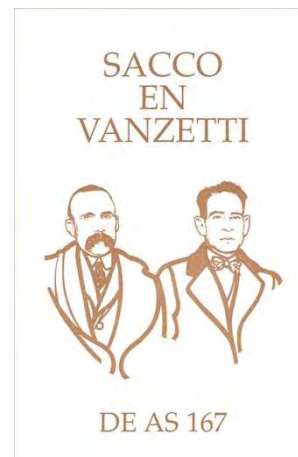
de AS 156, winter 2006

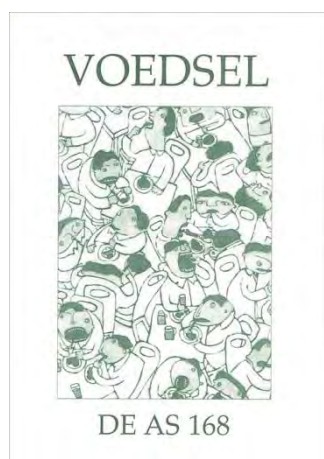
de AS 157, voorjaar 2007

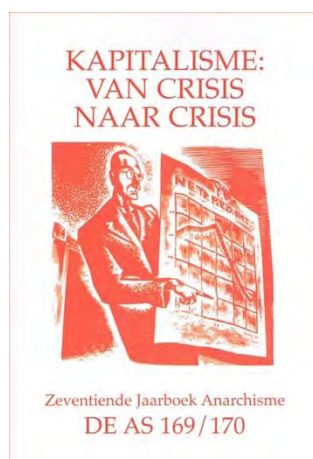
de AS 164, winter 2008

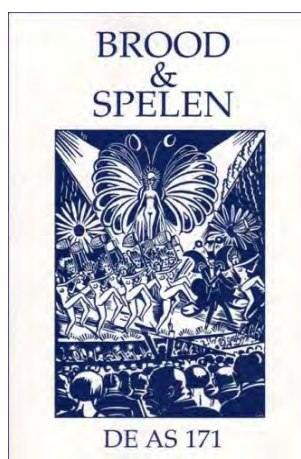
de AS 167, najaar 2009

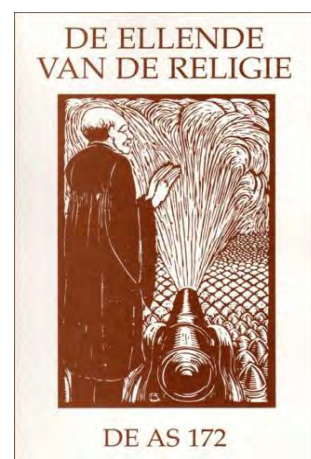
de AS 168, winter 2009

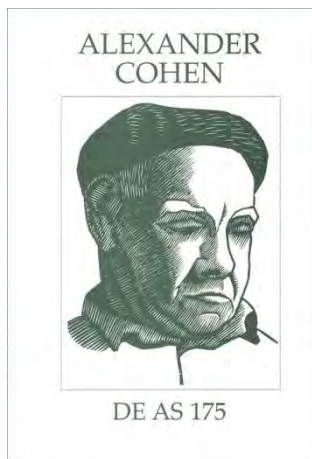
de AS 169/170, zomer 2010

de AS 171, najaar 2010

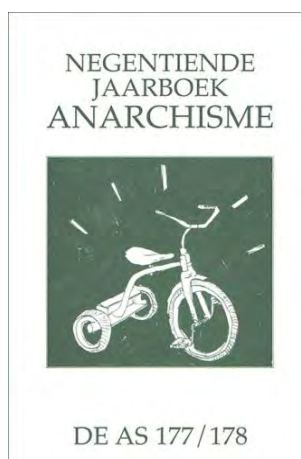
de AS 172, winter 2010

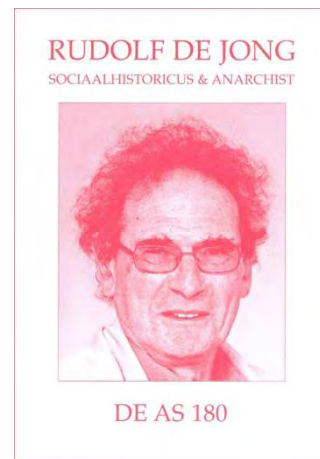
de AS 175, najaar 2011

de AS 176, winter 2011

de AS 177/178, zomer 2012

de AS 180, winter 2012

Overzicht van verschenen edities van de AS 1972 – 2012

- de AS 01 - Syndikalisme
- de AS 02 - Marxisme kritiek
- de AS 03 - Anarchisme vandaag
- de AS 04 - Vrouwenbevrijding
- de AS 05 - Zelfbeheer
- de AS 06 - Registratie
- de AS 07 - Energie
- de AS 08 - Anarchisme & Parlement
- de AS 9/10 - Opvoeding, onderwijs, misvorming
- de AS 11 - Vakbeweging in de crisis
- de AS 12 - De grote depressie
- de AS 13 - Terrorisme
- de AS 14 - De voordelen van de godsdienst
- de AS 15/16 - Fascisme
- de AS 17 - Misdad, straf, klassejustitie
- de AS 18 - Arthur Lehning en het anarchisme
- de AS 19 - Antimilitarisme
- de AS 20 - Monarchie en Oranje
- de AS 21/22 - Michael Bakoenin
- de AS 23 - Duitsland
- de AS 24 - Anarchisme
- de AS 25 - Organisatie
- de AS 26 - Kiezen of delen
- de AS 27 - Bouwen & wonen
- de AS 28 - Peter Kropotkin
- de AS 29/30 - Veiligheid
- de AS 31 - Milieu en macht
- de AS 32 - Ontwikkelingshulp?
- de AS 33/34 - Sexualiteit
- de AS 35 - Anarchisten en de staat
- de AS 36 - Europa
- de AS 37 - Anarchisme en wetenschap
- de AS 38 - Bedrog van het kapitaal
- de AS 39/40 - Anton Constandse en het anarchisme
- de AS 41 - Gezondheidszorg
- de AS 42/43 - Proudhon
- de AS 44/45 - Onkruid & Antimilitarisme
- de AS 46 - USA
- de AS 47 - Geweld
- de AS 48 - Kunst & anarchie
- de AS 49 - Stembiljet of sociale aktie
- de AS 50/52 - Anarchisme over de grenzen
- de AS 53 - De staat van verzorging
- de AS 54 - Schijnanarchisme
- de AS 55/56 - Politieke vorming
- de AS 57 - Tolstoj
- de AS 58 - Koöperaties en kollektieven
- de AS 59/60 - Anarchistische perspectieven
- de AS 61 - De dood van Marx
- de AS 62 - Bart de Ligt
- de AS 63 - Anarchie en avantgarde
- de AS 64 - De crisis
- de AS 65 - Nationalisme & bevrijdingsbeweging
- de AS 66 - Een libertaire staat
- de AS 67 - Arbeidsethos
- de AS 68 - Anarchisme & utopie
- de AS 69 - Nieuwe sociale bewegingen
- de AS 70 - Clara Wichmann
- de AS 71 - Staatskunst of straatcultuur
- de AS 72 - Eigendom
- de AS 73 - Technologie
- de AS 74 - Spanje 1936-1986
- de AS 75 - Macht
- de AS 76 - De sociokratie van Kees Boeke
- de AS 77 - De verwording van rechts
- de AS 78 - Max Stirner
- de AS 79 - Musica Anarchica
- de AS 80 - Berlijn
- de AS 81 - Onderdak
- de AS 82 - Tegenethiek
- de AS 83 - Provo
- de AS 84 - Oost-Europa
- de AS 85 - Anarcha-feminisme
- de AS 86 - Literatuur
- de AS 87 - Domela Nieuwenhuis
- de AS 88 - De staat van de ecologie
- de AS 89 - Onder anarchisten
- de AS 90 - De verlokking van rechts
- de AS 91 - Murray Bookchin
- de AS 92 - Menselijke natuur & anarchisme
- de AS 93 - Stad, straat, federatie
- de AS 94 - Het labyrint van de vrijheid
- de AS 95 - Christen-anarchisme
- de AS 96 - Buitenstaanders over anarchisme
- de AS 97 - Israël
- de AS 98 - Transport
- de AS 99 - Sarajevo
- de AS 100 - Beeldvorming
- de AS 101 - Media
- de AS 102 - Nederland immigratieland
- de AS 103 - William Godwin
- de AS 104/105 - België

de AS 106 - Economie
de AS 107 - Politiek
de AS 108 - Wim van Dooren
de AS 109/110 - Bevrijding van het anarchisme
de AS 111 - Voorheen de Sovjet Unie
de AS 112 - 2e Jaarboek Anarchisme (1994)
de AS 113 - Gustav Landauer
de AS 114 - Poëzie als ordeverstoring
de AS 115 - Latijns Amerika
de AS 116 - 3e Jaarboek Anarchisme (1995)
de AS 117 - Domela als internationale figuur
de AS 118 - Italië
de AS 119/120 - 4e Jaarboek Anarchisme (1996)
de AS 121 - Leren
de AS 122/123 - 5e Jaarboek Anarchisme (1997)
de AS 124 - Dieren
de AS 125 - Disciplinerings
de AS 126/127 - 6e Jaarboek Anarchisme (1998): Anarchisme in Nederland
de AS 128 - Armoede
de AS 129 - Frankrijk
de AS 130/131 - 7e Jaarboek Anarchisme (1999)
de AS 132 - Afrika
de AS 133 - Techn@
de AS 134/135 - 8e Jaarboek Anarchisme (2000): Guy Debord en het situationisme
de AS 136 - Tolerantie
de AS 137 - Globaal
de AS 138/139 - 9e Jaarboek Anarchisme (2001):
De verloedering van het landschap
de AS 140 - Dood
de AS 141 - Boeken
de AS 142 - 10e Jaarboek Anarchisme (2002)
de AS 143 - Erich Muhsam
de AS 144 - De staat van de staat
de AS 145 - Atalanta
de AS 146 - Ivan Illich
de AS 147 - Jazz
de AS 148/149 - 11e Jaarboek Anarchisme (2003): Opgesloten
de AS 150 - Stalin in Spanje
de AS 151 - Nederl. anarchisten 1933-1945
de AS 152/154 - 12e Jaarboek Anarchisme (2004)
de AS 155 - Manifesten
de AS 156 - 13e Jaarboek Anarchisme (2005):
Ontworteling van Europa
de AS 157 - Schrijvers & anarchisme
de AS 158 - Nederlandse anarchisten in WO-II
de AS 159/160 - 14e Jaarboek Anarchisme:
(2006) Cinema Anarchistica
de AS 161/162 - 15e Jaarboek Anarchisme (2007)
de AS 163 - Wim de Lobel
de AS 164 - Liefde
de AS 165/166 - 16e Jaarboek Anarchisme (2008)
de AS 167 - Sacco & Vanzetti
de AS 168 - Voedsel
de AS 169/170 - 17e Jaarboek Anarchisme (2009): Kapitalisme van crisis naar crisis
de AS 171 - Brood & spelen
de AS 172 - De ellende van de religie
de AS 173/174 - 18e Jaarboek Anarchisme (2010): Reis langs het Spaanse anarchisme
de AS 175 - Alexander Cohen
De AS 176 - Infiltratie
De AS 177/178 - 19e Jaarboek Anarchisme (2011)
De AS 179 - Anarchisme & Recht
De AS 180 - Rudolf de Jong

de AS

anarchistisch tijdschrift

40ste jaargang, nummer 180, winter 2012.

De AS verschijnt in vier afleveringen per jaar en is een uitgave van Stichting de AS, Moerkapelle.

ISSN-nummer 0920-3257.

Betalingen: de AS, Moerkapelle; IBAN NL57 INGB 0004 4603 15; BIC INGBNL2A

Jaarabbonnement: 18,- euro; buiten Nederland 26,- euro.

Druk: BGS, Schiedam. *Opmaak:* Atalanta, Utrecht.

Adreswijzigingen: per post of per e-mail (wimdelobel@planet.nl).

Nieuwe abonnementen: gaan in met het eerste nummer van de jaargang, tenzij anders aangegeven bij bestelling. Zonder opzegging worden abonnementen verlengd.

Adres: postbus 43, 2750 AA Moerkapelle; wimdelobel@planet.nl

Redactie: Boudewijn Chorus, Marius de Geus, Arie Hazekamp, Thom Holterman, Rudolf de Jong, Jaap van der Laan, Wim de Lobel, André de Raaij, Hans Ramaer (eindredacteur), Martin Smit, Rymke Wiersma, Hanneke Willemse.

Verder werkten mee: Thea Duijker, José Alvarez Junco, Benny Nozzmann (ill.), Bart Praat (ill.), Weia Reinboud, Ronald Spoor, Willie Verhoysen, Dick de Winter.

Publicatie van een bijdrage impliceert niet dat daarin of daardoor redactionele standpunten worden weergegeven.

Weblog: <http://libertaireorde.wordpress.com>

Digitaal archief: www.tijdschrift-de-as.nl

E-mailredactie: redactie@tijdschrift-de-as.nl

Bestellingen: wimdelobel@planet.nl

De AS nr. 1, december 1972

De AS nr. 180, dec. 2012

40 JAAR TIJDSCHRIFT DE AS

J u b i l e u m b i j e e n k o m s t

Ter gelegenheid van het 40 jarig bestaan organiseert **de AS** voor lezers en belangstellenden een feestelijke bijeenkomst op vrijdagmiddag 15 februari 2013 in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), Cruquisweg 31, Amsterdam (Oost). Deze locatie is eenvoudig te bereiken met buslijn 22 (uitstappen halte Zeeburgerdijk) of tramlijn 6 (uitstappen halte Javaplein).

P r o g r a m m a

13.30 uur: inloop

14.00 uur: opening van de bijeenkomst

14.05 uur: korte terugblik op 40 jaar de AS door **Rudolf de Jong** (AS-redacteur)

14.15 uur: lezing door **Roel van Duijn** over de herleving van het anarchisme als politieke beweging in de jaren zestig en zeventig

14.35 uur: gelegenheid tot discussie met de spreker

14.45 uur: muzikaal intermezzo door de **Atalanta's** (freejazz)

14.55 uur: lezing door **Roger Jacobs** (België) over het verband tussen 'kleine' en 'grote' verhalen binnen het anarchistisch perspectief

15.20 uur: gelegenheid tot discussie met de spreker

15.30 uur: pauze; onder meer gelegenheid om te spreken met AS-redacteurs (koffie en thee worden geserveerd)

15.55 uur: lezing door **Weia Reinboud** over anarchisme en vrijheid

16.15 uur: gelegenheid tot discussie met de spreekster

16.25 uur: muzikaal intermezzo door het **Trias Poetica** (protestliederen)

16.50 uur: afsluiten van de bijeenkomst door **Boudewijn Chorus** (AS-redacteur/ medeoprichter)

17.00 uur: gelegenheid tot napraten (hapjes en drankjes worden geserveerd)

18.00 uur: einde van de bijeenkomst; het IISG-gebouw wordt omstreeks dat tijdstip gesloten

De toegang is vrij; donaties zijn gewenst!